

Adroddiad ar gyfer	Pwyllgor Archwilio
Rhif adroddiad	AC/2017/09/07
Dyddiad	11 Medi 2017
Swyddog Arweiniol	Dawn Docx, Dirprwy Brif Swyddog Tân
Swyddog Cyswllt	Pennaeth yr Adran Gyllid
Pwnc	Datganiad Llywodraethu Blynyddol

PWRPAS YR ADRODDIAD

- 1 Dod â Datganiad Llywodraethu Blynyddol yr Awdurdod i'r Pwyllgor Archwilio er mwyn i'r aelodau i roi sylwadau arno, cyn iddo gael ei gyflwyno i'r Awdurdod.

CRYNODEB GWEITHREDOL

- 2 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn ddogfen statudol sy'n esbonio'r prosesau a'r gweithdrefnau sydd wedi cael ei sefydlu er mwyn galluogi Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru (GTAGC) i gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol. Pwrpas y Datganiad yw esbonio sut mae GTAGC wedi cydymffurfio â'r Cod Llywodraethu Corfforaethol.

ARGYMHELLIAD

- 3 Gofynnir i'r Aelodau gymeradwyo cynnwys Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2016/17.

CEFNDIR

- 4 O 2010/11 ymlaen, bu'n ofynnol i bob Awdurdod Llywodraeth Leol lunio Datganiad Llywodraethu Blynyddol i'w gyhoeddi fel rhan o'r Cyfrifon Statudol. Mae hyn yn disodli'r Datganiad Rheolaeth Fewnol yn y Datganiad o Gyfrifon.
- 5 Diben y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yw adrodd yn gyhoeddus bob blwyddyn ynghylch y graddau y mae Awdurdod yn cydymffurfio â'i God Llywodraethu Corfforaethol ei hun. Mae'n cynnwys esboniad ynglŷn â'r modd y mae'r Awdurdod wedi monitro effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu yn y flwyddyn honno, ynghyd ag unrhyw newidiadau sydd yn yr arfaeth yn y cyfnod sydd i ddod.

GWYBODAETH

- 6 Yn dilyn y gwaith paratoi helaeth a wnaed er mwyn llunio Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2016/17, mae'r Gwasanaeth wedi gweithio â Swyddfa Archwilio Cymru i fireinio a chrynhoi'r datganiad.
- 7 Cafodd y datganiad diwygiedig ei lunio gan ystyried argymhellion a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru.

GOBLYGIADAU

Amcanion Llesiant	Wedi cael eu hystyried a'u hymgorffori yn y cynllun.
Cyllideb	Dim pwysau ychwanegol o ran costau, mae'r gyllideb a osodwyd ar gyfer 17/18 yn ymgorffori'r gofynion hyfforddi; mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn sicrhau bod ystyriaethau gwerth am arian yn digwydd ynglŷn â phrosiectau sy'n cael eu cyflawni yn y Gwasanaeth.
Cyfreithiol	Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cydymffurfio â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio 2015, sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r holl gyrrff perthnasol lunio Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Nid oes unrhyw oblygiadau cyfreithiol eraill i'r cynnwys.
Staffio	Amodau gwaith gwell i'r staff
Cydraddoldeb/Hawliau Dynol/Y Gymraeg	Dim goblygiadau
Risgiau	Tynnwyd sylw at y risgiau, a sefydlwyd mesurau yn cynllun.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2016/17

Cafodd y Datganiad hwn ei lunio yn unol â chanllawiau a gynhyrchwyd gan Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) a Chymdeithas Prif Weithredwyr ac Uwch-reolwyr Awdurdodau Lleol (SOLACE), sef y fframwaith 'Delivering Good Governance in Local Governance'. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn yn esbonio sut mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio gyda'r fframwaith newydd a'i saith egwyddor craidd o lywodraethu da i sicrhau bod adnoddau'n cael eu cyfeirio yn unol â pholisi a gytunwyd a blaenoriaethau a gytunwyd.

1 Cwmpas Cyfrifoldeb

Mae Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru (yr Awdurdod) yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei gynnal yn unol â'r gyfraith ac i'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a bod cyfrif cywir amdano, a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n ddarvoudus, yn effeithlon ac yn effeithiol. Hefyd, mae dyletswydd ar yr Awdurdod o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1999 i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus yn y modd y mae ei swyddogaethau'n cael eu cyflawni, gan dalu sylw i ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Awdurdod yn gyfrifol am roi trefniadau cywir yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei faterion er mwyn ei gwneud yn haws i gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol, ac sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg.

Mae'r datganiad hwn yn esbonio sut y mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio â'r cod, a hefyd wedi ateb gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2011, mewn perthynas â chyhoeddi datganiad mewn rheolaeth fewnol.

2 Diben y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r fframwaith llywodraethu yn cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd sy'n cyfarwyddo a rheoli'r Awdurdod, a'r gweithgareddau ar gyfer bod yn atebol i'r gymuned, trafod â hi, a'i harwain. Mae'n galluogi'r Awdurdod i fonitro'r modd y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried p'un a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol a chost-effeithiol a gwelliannau parhaus.

Mae'r system rheolaeth fewnol yn rhan bwysig o'r fframwaith hwnnw, a'i nod yw rheoli risg i fod ar lefel resymol. Ni all gael gwared ar bob risg o fethu â chyflawni polisiau, nodau ac amcanion ac felly ni all ond darparu sicrwydd rhesymol, heb fod yn absoliwt, o effeithiolrwydd. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses barhaus sydd â'r nod o adnabod a blaenoriaethu'r risgiau i gyflawni polisiau, nodau ac amcanion y Gwasanaeth, gwerthuso'r tebygolrwydd o wireddu'r risgiau hynny a'r effaith petaent yn cael eu gwireddu, a'u rheoli'n effeithlon, yn effeithiol ac yn ddarvoudus.

Rhodddwyd y fframwaith llywodraethu yn ei le ar gyfer yr Awdurdod am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2017 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

3 Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r datganiad hwn yn disgrifio prif elfennau Fframwaith Llywodraethu'r Awdurdod a'n hunanasesiad o gydymffurfiaeth â Chod Llywodraethu Blynyddol yr Awdurdod. Mae'r sicrwydd Llywodraethu sydd yn y datganiad hwn wedi ei strwythuro o gwmpas pob un o'r egwyddorion llywodraethu sydd yn y *International Framework: Good Governance in the Public Sector* (CIPFA/IOFAC, 2014).

Mae pob un o'r egwyddorion hyn yn rhan bwysig o drefniadau Cod Llywodraethu Blynyddol yr Awdurdod. Trwy gymhwyso'r egwyddorion, gallwn ddangos ein bod yn cyflwyno'r gwasanaethau i'n dinasyddion a'n cymunedau mewn ffordd sy'n dangos atebolrwydd, tryloywder, effeithiolrwydd, didwylledd a chynhwysiant.

Mae'r Awdurdod Tân ac Achub (ATA) yn cynnwys Aelodau o'r 6 awdurdod unedol o fewn ardal y Gwasanaeth Tân ac Achub fel y'i diffinnir gan y Gorchymyn Gwasanaeth Tân (Cynllun Cyfuno) 1995. Mae rôl ac ymddygiad yr ATA wedi eu nodi yn y cyfansoddiad.

Mae côd ymddygiad Aelodau yn cael ei lofnodi'n unigol pan fyddant yn ymuno â'r ATA. Mae côd ymddygiad swyddogion yn cael ei arolygu a'i ddiweddarau'n rheolaidd.

Mae'r Awdurdod wedi ei drefnu yn bwyllgorau a gweithgorau a benodir yn y cyfarfod blynyddol. Mae gan bob pwyllgor a gweithgor set gynhwysfawr o amodau cyfeirio sydd, ynghyd â manylion eu haelodau, i'w gweld ar y wefan.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/fire-and-rescue-authority/?lang=cy-gb>

Datgan buddiannau mewn cyfarfodydd – mae'r cofnodion yn cadarnhau y gofynnwyd am ddatgan buddiannau a bod datganiadau priodol wedi eu gwneud.

Mae'r Awdurdod Tân ac Achub, yn cynnwys y 28 aelod, yn gyfrifol am arweinyddiaeth strategol, rhyngwyneb gwleidyddol a her gorfforaethol. O fewn y Gwasanaeth mae Grŵp Gweithredol yn cynnwys y Prif Swyddog Tân, y Dirprwy Brif Swyddog Tân a'r Prif Swyddogion Tân Cynorthwyol sy'n gyfrifol am arweinyddiaeth gyfundrefnol, her swyddogaethol a chyflenwi gwasanaeth.

Mae'r Trysorydd yn gyfrifol am weinyddu materion ariannol yr Awdurdod yn briodol fel sy'n ofynnol dan Adran 112 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988, ac asesir trefniadau rheoli ariannol yr Awdurdod yn erbyn y gofynion llywodraethu a bennir yn Natganiad y Sefydliad Siartredig o Gyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg ar Rôl y Prif Swyddog adrannol mewn Cyfundrefnau Cyhoeddus (2015).

<http://www.cipfa.org/policy-and-guidance/reports/the-role-of-the-chief-financial-officer-in-public-service-organisations>

Dogfennau Cyfansoddiadol – Mae gan yr Awdurdod gyfres o ddogfennau cyfansoddiadol sydd i'w gweld ar ei wefan. Mae'r rhain yn cynnwys Rheolau Sefydlog Contractau, Cynlluniau Dirprwyo a Rheoliadau Ariannol. Caiff y dogfennau hyn eu harolygu'n rheolaidd gan y Swyddog Monitro a'r Trysorydd ac adroddir ar unrhyw newidiadau sydd eu hangen i'r Awdurdod i gael eu cymeradwyo.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/media/4196/cyfansoddiad-2017.pdf>

Er mwyn cael dull ymarferol o reolaeth weithredol ac ariannol trwy'r gyfundrefn, mae swyddogion wedi cael rhai pwerau gan yr Awdurdod ar ffurf Dirprwyathau Prif Swyddog Tân. Dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, rhaid cadw rhestr o'r pwerau hyn a gwneir hyn gan y Swyddog Monitro sy'n arolygu eu heffeithiolrwydd yn rheolaidd ac yn adrodd a chytuno ar unrhyw newidiadau gyda'r Awdurdod Tân ac Achub. Mae'r pwerau hyn yn ffurfio rhan annatod o'r trefniadau Llywodraethu ac fe'u harolygwyd ddiwethaf yn 2016.

Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canol yn delio â'r cyfnod 2017-2020 ac yn ffurfio conglfaen y gwaith o lunio'r gyllideb fanwl bob blwyddyn. Mae'n rhoi cipolwg ar gyllid posibl yn genedlaethol ac yn lleol. Mae'r Strategaeth yn ystyried:

- Gwybodaeth o'r alldro ar gyfer y flwyddyn ariannol ddiwethaf a chyllideb referniw eleni fel y sylfaen.
- Barn ar fynegai perthnasol i'w defnyddio gyda'r sylfaen.
- Dull wedi ei gynllunio ar gyfer cronfeydd wrth gefn o ganlyniad i amcanestyniadau'r Strategaeth.
- Barn ar fylchau ariannu posibl a sut i ddelio â'r rhain dros y cyfnod dan sylw..
<http://www.nwales-fireservice.org.uk/media/337353/7-strategaeth-ariannol.pdf>

Cynllun Gwella a Chynllun Llesiant Cyfun – Mae'r cynllun yn amlinellu'r cyfeiriad y mae'r gyfundrefn yn ei gymryd a sut rydym yn bwriadu delio â'r heriau dros y cyfnod er mwyn parhau i gyflenwi gwasanaethau o ansawdd uchel sy'n diwallu anghenion ein cymunedau. Adroddir yn rheolaidd ar berfformiad y gyfundrefn o gymharu â'r Cynllun Gwella a Llesiant i'r Awdurdod a'r Panel Gweithredol ynghyd ag adroddiad cyffredinol ar y rhain bob blwyddyn i'r Awdurdod ac ar ein gwefan mewn dogfen "Sut wnaethon ni".

Mae **Cynllun Gwella a Llesiant Cyfun** yr Awdurdod yn pennu ei weledigaeth, datganiad cenhadaeth a gwerthoedd. Caiff y cynllun ei lunio yn unol â dyletswyddau penodol yn deillio o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a'r Fframwaith Cenedlaethol Tân ac Achub ar gyfer Cymru 2008-11. Mae tri pwrpas gwahanol yn y cynllun:

- Darparu gwybodaeth am yr Awdurdod a'r Gwasanaeth, a'r cyd-destun o fewn yr hwn maent yn gweithredu;
- Cofnodi blaenoriaethau uchaf yr Awdurdod ac olrhain ei gynnydd tuag at gyflawni nodau penodol;
- Cofnodi perfformiad hanesyddol dros dair blwyddyn ariannol.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/about-us/performance-and-improvement/improvement-planning/?lang=cy-gb>

Mae'r Awdurdod wedi sefydlu **Strategaeth Gyfathrebu Gorfforaethol 2014-19: Rhoi Pobl yn Gyntaf**, sy'n nodi'r egwyddorion a'r dull i'w ddilyn i sicrhau gwelliannau parhaus yn y gwaith o gyfathrebu gyda'n rhanddeiliaid allweddol. At hyn, mae'r Awdurdod yn rhan o **Femorandwm o Ddealltwaeth Cymru Gyfan: Ein Cyfeiriad Strategol** sydd wedi ei gynhyrchu gan Grŵp Gyfathrebu Cymru Gyfan. Ei bwmpas yw cynorthwyo'r tri ATA yng Nghymru i fabwysiadu dull cyffredin a generig o ran ymgysylltu ac ymgynghori gyda'r cyhoedd.

Fframwaith Cynllunio Strategol – Ein gweledigaeth yw gwneud Gogledd Cymru yn fwy diogel trwy leihau risg. Rydym yn cydnabod y medrwn ond gael cymunedau diogelach trwy herio a gwella sut rydym yn gweithio trwy gyfrwng gweithlu diogel a galluog a rheoli ein hadnoddau'n effeithiol. Rydym felly wedi pennu cyfeiriad strategol ar gyfer y gyfundrefn trwy ein Cynllun Gwella a Llesiant sy'n delio â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ynghyd â gofynion Dogfen Fframwaith Cenedlaethol Gwasanaethau Tân ac Achub Cymru 2016 a gynhyrchwyd gan Llywodraeth Cymru. Mae pob adran yn llunio eu cynlluniau eu hunain i gefnogi'r amcanion strategol ac adroddir arnynt bob chwarter.

Mae Polisi Rheoli Risg Strategol yr Awdurdod yn pennu'r broses rydym yn ei defnyddio i adnabod a rheoli bod yn agored i ansicrwydd, a all effeithio cyflawni ein hamcanion neu weithgareddau. Mae Uwch Dîm Rheoli'r gwasanaeth yn adnabod, arolygu a sgorio Risgiau Corfforaethol gan eu hasesu o ran tebygolrwydd ac effaith; yn adnabod unrhyw gamau ydd wedi eu cymryd ac unrhyw gamau pellach sydd angen eu cymryd i leihau'r tebygolrwydd o'r risg yn digwydd, neu liniaru'r risg os bydd yn digwydd. Mae Cofrestr Risgiau Corfforaethol yn cofnodi'r risgiau hyn ac maent yn cael eu monitro'n rheolaidd.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/media/4131/12-rheoli-risgiau-strategol.pdf>

Mae gan y Pwyllgor Archwilio bedair brif rôl o archwilio a chraffu llywodraethu, archwilio rheolaeth ariannol ac adnoddau, archwilio rheoli risg a sicrhad ac archwilio gwaith craffu a pherfformiad a chraffu.

Mae aelodau'r Pwyllgor yn cynnwys holl aelodau (panel) anweithredol ac yn cyfarfod o leiaf ddwywaith y flwyddyn. Penodir y Cadeirydd a'r Dirprwy Gadeirydd o wahanol awdurdodau er mwyn cynrychioli cymunedau Gogledd Cymru.

Gall y Pwyllgor sefydlu grwpiau gorchwyl amser penodol i ymgymryd ag arolygon ac mae ganddo'r disgresiwn i gyfethol aelodau Gweithredol gydag arbenigrwydd perthnasol ar y grwpiau hyn.

Mae trefniadau penodol ar gyfer Rheolaeth Ariannol effeithiol trw gyfrwng trefniadau cyfrifo, systemau ariannol allweddol a Rheoliadau Ariannol yr Awdurdod. Mae'r rhain yn cynnwys trefniadau llunio cyllideb ac adrodd yn rheolaidd i Aelodau'r Awdurdod a chymharu gwariant referniw a chyfalaf gwirioneddol gyda'r cyllidebau blynyddol. Mae trefniadau Rheoli Trsryolys yr Awdurdod yn dilyn arferion proffesiynol ac yn cael eu harolygu bob blwyddyn gan yr Aelodau.

Mae'r Gwasanaeth wedi ymuno â Strategaeth Gaffael Gwasanaethau Tân ac Achub Cymru sy'n gwneud y mwyaf o'r cyfle i gyflenwi effeithlonrwydd a gwelliannau eraill wrth brynu nwyddau, gwasanaethau a dyfarnu contractau ar draws y Gwasanaethau Tân ac Achub yng Nghymru.

Mae'r Awdurdod wedi cytuno egwyddorion a phrosesau i sicrhau bod ei amcanion, blaenoriaethau a gwerthoedd yn cael eu hyrwyddo a'u diogelu pan fydd yn gweithio mewn partneriaeth.

Mae cydweithredu a gwaith partneriaeth wedi gwella gyda chyfranogiad yn y pedwar **Bwrdd Sector Cyhoeddus**.

Mae Prif Weithredwr Cyngor Sir y Fflint ar hyn o bryd yn Swyddog Monitro dynodedig yn unol â Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989, ac yn sicrhau cydymffurfio gyda pholisïau, gweithdrefnau, cyfreithiau a rheoliadau a sefydlwyd.

Mae Swyddog Monitro'r Awdurdod yn cadw rhestr o Fuddiannau Personol a Busnes yr Aelodau, yn unol â'r Côd Ymddygiad.

Mae'r Awdurdod yn cadw cofrestr flynyddol o roddion a lletygarwch.

Mae gan yr Awdurdod drefniadau gwrth-dwyll a threfniadau chwythu'r chwiban sy'n cael eu harolygu'n rheolaidd gan swyddogion. Mae trefniadau a gytunwyd i gyflawni gofynion Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000 sydd wedi eu cytuno gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwyliadwraeth ac mae staff allweddol yn ddiweddar wedi cael hyfforddiant ar ddefnyddio'r rheoliadau hyn.

Trwy ei **Bolisi Cydraddoldeb ac Amrywiaeth** a'r **Cynllun Cydraddoldeb Strategol**, mae'r Awdurdod yn ymroddedig i gyflenwi cyfle cyfartal mewn cyflogaeth ar draws y gyfundrefn. Mae'n bolisi i sicrhau bod holl ymgeiswyr a gweithwyr yn cael eu trin yn deg a chyda gofal ac yn hyrwyddo amgylchedd gwaith cytun ar gyfer pob aelod staff, yn rhydd rhag aflonyddiad ac erledigaeth.

Cynllun Cydraddoldeb Strategol – yn ffurfio rhan o gyfarfodydd cynllunio cyllideb / adrannol rheolaidd

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/about-us/equality-and-diversity/strategic-equality-plan-2016-2020/>

Mae Archwilio Mewnol yn cael ei wneud gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, sy'n gweithio i Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus sy'n berthnasol i holl ddarparwyr Archwilio Mewnol yng Nghymru. Caiff y Cynllun Archwilio Blynyddol ei gytuno gan y Pwyllgor Archwilio sy'n derbyn adroddiadau rheolaidd ar yr archwiliadau a ymgwymerwyd, ynghyd ag adroddiad blynyddol cynhwysfawr.

Archwiliwr Cyffredinol Cymru yw archwiliwr statudol yr Awdurdod, gyda'r Archwiliad yn cael ei wneud gan Swyddfa Archwilio Cymru. Maent yn darparu her dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009, Deddf Llywodraeth Leol 1999 a'r Côd Ymarfer Archwilio. Maent yn cyhoeddi adroddiadau/datganiadau blynyddol ar berfformiad yr Awdurdod, er mwyn:

- archwilio ac ardystio bod datganiadau ariannol yn wir ac yn deg.
- asesu os oes trefniadau priodol i sicrhau economi, effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd wrth ddefnyddio adnoddau.
- archwilio ac asesu os yw dyletswyddau a gofynion y Mesur wedi eu cyflawni.
- ymgymryd ag astudiaethau i alluogi gwneud argymhellion i wella economi, effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd neu wella trefniadau ariannol neu drefniadau rheoli eraill.

Mae'r Archwiliwr Cyffredinol a Swyddog Archwilio Cymru yn cyflwyno eu cynllun archwilio i'r Aelodau bob blwyddyn ac yn adrodd ar gynnydd a chanlyniadau yn rheolaidd iddynt. Mae'r adroddiadau ar gael ar wefan yr Awdurdod.

<http://www.nwales-fireservice.org.uk/media/337760/6i-cynllun-archwilio-2017.pdf>

Mae'r Datganiad Polisi Cyflog Blynyddol yn cael ei gymeradwyo a'i gyhoeddi yn unol â Deddf Lleoliaeth 2011. Telir cyflogau aelodau yn unol ag argymhellion y Panel Annibynnol ar Gydabyddiaeth Ariannol.

Mae ffurflenni trafodion parti cysylltiedig yn cael eu cwblhau yn unol â Chod Ymddygiad ar Gyfrifeg Awdurdodau Lleol yn y DU. Mae'r adroddiadau hyn yn helpu sefydlu trafodion a balansau fel sy'n ofynnol gan y safon gyfrifeg berthnasol (Safon Cyfrifeg Rhyngwladol 24, Datgeliadau Partion Cysylltiedig).

4.0 Adolygu Effeithiolrwydd

Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am gynnal, o leiaf unwaith y flwyddyn, adolygiad o effeithiolrwydd ei fframwaith llywodraethu, gan gynnwys y system rheolaeth fewnol. Yn sail i'r adolygiad o effeithiolrwydd mae gwaith y Grŵp Gweithredol ac uwch swyddogion eraill o fewn yr Awdurdod, sy'n gyfrifol am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, adroddiad blynyddol yr Archwiliad Mewnol, a hefyd y sylwadau a wneir gan archwiliwyr allanol ac asiantaethau arolygol eraill ac adolygiadau eraill a gynhelir.

Roedd y Pennaeth Archwilio Mewnol yn fodlon bod gwaith archwilio mewnol a ymgwymerwyd, ynghyd â gwybodaeth Archwilio'r Awdurdod a'i weithdrefnau yn eu galluogi i ddod i gasgliad rhesymol o ran digonolrwydd ac effeithiolrwydd rheolaeth risg, prosesau rheoli a llywodraeth ATAGC. Yn eu barn nhw, ar gyfer y 12 mis a ddaeth i ben ar 31ain Mawrth 2017, mae gan yr Awdurdod brosesau rheoli mewnol a llywodraethu corfforaethol i gyflawni amcanion yr Awdurdod.

Mae datganiad o sicrwydd wedi ei drafod a'i gymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio ynglŷn â pha mor effeithiol yw'r trefniadau llywodraethu y mae'n gyfrifol amdanynt, gan gynnwys y system rheolaeth fewnol.

Wrth gynnal ac adolygu pa mor effeithiol yw trefniadau llywodraethu'r Awdurdod, rhoddwyd ystyriaeth i'r canlynol:-

- i) Gwaith pwyllgorau'r Awdurdod. Mae'r Awdurdod yn derbyn adroddiadau blynyddol gan bob un o'i bwyllgorau a'i weithgorau yn amlinellu'r gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn, gan roddi cyfle i'r Aelodau herio a chraffu ar unrhyw faes y maent yn ei dybio sy'n addas;
- ii) Monitro perfformiad yn rheolaidd o gymharu â'r **Cynllun Gwella a Llesiant Cyfun** a chynlluniau gwasanaeth, a thargedau allweddol ac adrodd ar hyn i Aelodau'r Awdurdod;
- iii) Arolygon rheolaidd o bolisiâu gan y swyddog sy'n gyfrifol a chan y Tîm Safonau Gwasanaeth Proffesiynol;
- iv) Arolygu rheolaidd o'r dogfennau cyfansoddiadol a threfniadau llywodraethu moesegol gan y Swyddog Monitro a'r Trysorydd;
- v) Mae'r Panel Gweithredol yn craffu'n rheolaidd ar wariant refeniw a chyfalaf o gymharu â'r gyllideb a luniwyd ynghyd â gwaith craffu rheolaidd ar berfformiad y Gwasanaeth o gymharu â'r Cynllun Gwella;
- vi) Mae uwch swyddogion yn arolygu'r risgiau cyfundrefnol yn rheolaidd ac yn adrodd i'r Aelodau'n rheolaidd;
- vii) Mae'r swyddogaeth Archwilio Mewnol yn cynnal adolygiadau rheolaidd o'r systemau a'r rheolaethau ariannol, a hynny er mwyn darparu sicrwydd i'r Awdurdod drwy ei Bwyllgor Archwilio;
- viii) Y swyddogaeth Archwilio Mewnol, y mae ei gwaith yn cymryd i ystyriaeth risgiau a adnabwyd trwy archwiladau rheolaidd o'r prif systemau, sefydliadau a phrosiectau mawr yn unol â'r cynllun archwilio mewnol blynyddol, sy'n cynnwys gwaith 'dilynol' i sicrhau bod y Prif Swyddogion yn gweithredu argymhellion a gytunwyd;
- ix) Rhaid i Archwilio Mewnol gydymffurfio â safonau archwilio mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS). Bwriad y safonau hyn, sy'n seiliedig ar elfennau gorfodol Fframwaith Arferion Proffesiynol Rhyngwladol (IPPF) y Sefydliad Archwilwyr Mewnol (IIA), yw hyrwyddo gwelliannau pellach ym mhroffesiynoldeb, ansawdd, cysondeb ac effeithiolrwydd archwilio mewnol ar draws y sector cyhoeddus;

Mae'r Safonau wedi eu diwygio o'r 1af Ebrill 2017 i ymgorffori safonau rhyngwladol newydd a diwygiedig a newidiadau dilynol i'r gofynion sector cyhoeddus ychwanegol a dehongliadau. Mae'r Datganiad o Sicrhad Blynyddol gan Archwilio Mewnol yn cadarnhau bod y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cydymffurfio â'r PSIAS.
- x) Barn ac argymhellion archwilwyr allanol yr Awdurdod ac asiantaethau arolygol ac adolygol eraill;

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL AWDURDOD TÂN AC ACHUB GOGLEDD CYMRU
2016/17

- xi) Cyhoeddodd yr Archwiliwr Cyffredinol farn ddi-amod ar ddatganiadau ariannol 2015/16 yr Awdurdod, gan gadarnhau eu bod yn cyflwyno safbwynt wir a theg o sefyllfa ariannol a thrafodion yr Awdurdod a'r Cronfeydd Pensiwn.
- xii) Mewn perthynas â'r archwiliad o ddatganiadau ariannol 2015/16 yr Awdurdod, adroddodd yr Archwiliwr Cyffredinol nifer o argymhellion pwysig i wella prosesau'r Awdurdod. Mewn ymateb, mae'r Awdurdod wedi derbyn yr argymhellion ac wedi dechrau gweithio i gryfhau nifer o weithdrefnau a chofnodion i ddatrys y gwendidau a nodwyd; mae'r gwaith hwn yn parhau.
- xiii) Cafwyd camau gweithredu cadarnhaol yn ystod y flwyddyn i delio â'r heriau a amlinellwyd yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2015/16.

**5.0 Argymhellion ar gyfer Gwella - Cynllun Gweithredu ar gyfer Llywodraethu
Blynyddol 16/17**

O ran y 'materion rheoli arwyddocaol' sydd wedi'u cynnwys yn y Datganiad ar Reolaeth
Fewnol am y flwyddyn ariannol flaenorol (2015/16), dyma'r cynnydd yn 2016/17:

Mater	Cam Gweithredu	Canlyniad	Swyddog Arweiniol	Dyddiad Cwblhau
Mae bwch yn y gyllideb, fel y nodir yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig	Defnyddio proses effeithiol ar gyfer rheoli cyllidebau a monitro a sicrhau arbedion a ganfuwyd	Alldro 16/17 yn unol â'r gyllideb a'r rhagolygon. Cynllun gweithredu heb gael ei benderfynu eto gan yr ATA er mwyn mynd i'r afael â'r bwch yn y gyllideb ar gyfer y blynyddoedd i ddod.	Dirprwy Brif Swyddog Tân	Yr Awdurdod Tân ac Achub newydd ar ôl Mehefin 2017 i benderfynu
Angen cydweithio gwell rhwng partneriaid yn y Gwasanaethau Brys.	Lleihau'r risg o anaf a marwolaeth oherwydd tân drwy sicrhau cydweithio gwell rhwng partneriaid yn y Gwasanaethau Brys drwy rannu llwyfannau technoleg cyffredin i rannu gwybodaeth (Frequentis LifeX i ddechrau) er mwyn cyfnewid gwybodaeth yn fwy amserol er mwyn rheoli adnoddau'n wella i ddarparu ymateb mwy effeithiol i gymunedau Gogledd Cymru.	Mae GTAGC wedi symud ei Ystafell Reoli i becyn meddalwedd newydd a fydd yn galluogi GTAGC ganolbwyntio ar ddatblygu llwyfan cyfathrebu ar y cyd â Heddlu Gogledd Cymru yn hydref 2017.	Pennaeth yr Ystafell Reoli	Reoli Mawrth 2018
Gofyniad i wella'r gwaith rheoli prosiectau er mwyn gwella'r gwaith o gyflawni amcanion y Gwasanaeth. Gwella Rheolaeth Rhaglenni	WASPI – creu cofrestr ganolog o Brocololau Rhannu Gwybodaeth a Chytundebau Datgelu Data.	Defnyddiwyd WASPI fel dull i wella'r broses o rannu data rhwng partneriaid. Hefyd, rhoddwyd system rheoli prosiectau sy'n atebol i'r Grŵp Gweithredol fel y bwrdd rhaglen cyffredinol ar gyfer y rhaglen drawsnewid.	DBST	Cwblhawyd

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL AWDURDOD TÂN AC ACHUB GOGLEDD CYMRU
2016/17

<p>Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 – Sicrhau bod trefniadau priodol ar gyfer dyfodiad Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015.</p>	<p>Dehongli'r argymhellion a gwneud argymhellion.</p>	<p>Cwblhawyd hyn yn llwyddiannus, a bu'n sail i'n gwaith ar y byrddau gwasanaethau cyhoeddus.</p>	<p>Rheolwr Cynllunio Corfforaethol</p>	<p>Cwblhawyd</p>
<p>Gwella gwybodaeth, ymddygiad yn y sefydliad, o ran lechyd, Diogelwch a Llesiant.</p>	<p>Datblygu a chyhoeddi dogfennau cyfarwyddyd a chynllun lechyd a Diogelwch ar y fewnrwyd.</p>	<p>Cafodd hyn ei wneud drwy Grŵp lechyd, Diogelwch a Llesiant, ac mae nawr yn cael ei ystyried yn fusnes fel arfer.</p>	<p>Uwch Reolwr Safonau Proffesiynol a Gwasanaeth</p>	<p>Cwblhawyd</p>

Mae gan yr Awdurdod reolaethau a llywodraethiant da, ond nid yw'n hunanfodlon. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn, yn ogystal ag archwiliad diweddar a gynhaliwyd ar drefniadau llywodraethu'r Awdurdod, wedi canfod meysydd lle mae angen gwneud gwelliannau pellach.

6.0 Materion Llywodraethu Arwyddocaol a Heriau ar gyfer 2017/18

Nododd yr Archwiliwr Cyffredinol nifer o faterion a meysydd lle gellid gwella mewn perthynas â'r gofrestr asedau. Nid yw'r gofrestr asedau yn cadw gwybodaeth ddigon manwl ar yr asedau unigol a gyfrifir fel offer gweithredol a TG, ac nid yw'r broses i roi cyfrif am warediadau yn ddigon cadarn.

Mae cyllid sector cyhoeddus yn parhau i fod yn her. Mae effaith gostyngiadau mewn gwariant yn y sector cyhoeddus yn fater allweddol i'r Awdurdod a chymerir y sefyllfa y mae awdurdodau lleol eu ei wynebu yn cael ei chymryd i ystyriaeth bob amser pan fydd yr Awdurdod yn pennu ei gyllideb flynyddol, ac mae'r goblygiadau bob amser yn cael eu hystyried wrth benderfynu ar y Strategaeth Ariannol Tymor Canol.

Disodlodd Mesur yr Iaith Gymraeg (Cymru) 2011 Ddeddf yr iaith Gymraeg 1993 ac fel rhan o'r ddeddfwriaeth newydd, yng Nghymru mae gan y Gymraeg statws cyfreithiol cyfartal gyda'r Saesneg ac ni ddylid ei thrin yn llai ffafriol. Nid oes angen i gyrff cyhoeddus ddatblygu a gweithredu cynlluniau iaith Gymraeg bellach ond nawr rhaid iddynt, yn hytrach, gydymffurfio gyda set o Safonau Iaith Gymraeg cenedlaethol.

Mae Comisiynydd yr Iaith Gymraeg wedi cyflwyno Hysbysiad Cydymffurfio sy'n nodi pa Safonau sy'n berthnasol i'r Awdurdod, ynghyd ag unrhyw eithriadau a'u dyddiadau gweithredu. Cyhoeddodd yr Awdurdod ddogfen yn nodi sut mae'n bwriadu cydymffurfio ar lefel gorfforaethol gyda'r Safonau a pha brosesau mewnol sydd yna ar gyfer goruchwyllo a monitro gweithrediad.

Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yw gwella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Fel un o'r partneriaid statudol ar y Byrddau Gwasanaeth Cyhoeddus, rydym wedi cymryd y gofynion hyn i ystyriaeth yn gynnar yn eich cylch cynllunio. Bydd gofyn i bob Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus gynhyrchu Cynllun Llesiant Lleol, a bydd gofyn dangos tystiolaeth trwy gyfrwng arolwg blynyddol sut mae'r amcanion yn cael eu cyflawni. Bydd angen i ni felly sicrhau ein bod yn medru cyflenwi anghenion a disgwyliadau amcanion pob Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus heb effeithio cyflenwad gwasanaeth y gyfundrefn o ddydd i ddydd.

Ar ôl yr Etholiadau Llywodraeth Leol penodwyd 16 o aelodau newydd i'r Awdurdod ar gyfer y flwyddyn ddinesig. Cafwyd proses gyflwyno gynhwysfawr i Aelodau ym mis Mehefin, nid yn unig i hysbysu'r Aelodau o waith a dyletswyddau statudol yr Awdurdod a'r Gwasanaeth ond hefyd i'w hysbysu o'r heriau sy'n debygol o ddigwydd yn y dyfodol.

Mae newidiadau posibl i ddeddfwriaeth pensiwn a threthi yn parhau i gynrychioli her i'r gyfundrefn ac mae'r gallu i ddelio â'r materion cymhleth gydag adnoddau presennol yn parhau i achosi pryder gydag amrywiol opsiynau yn cael eu hystyried.

Ym mis Chwefror 2017, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Bapur Gwyn "Diwygio Llywodraeth Leol: Cadernid ac Adnewyddiad". Tra bo'r prif ffocws ar Gynghorau, cyfeiriwyd at Awdurdodau Tân ac Achub:

"Mae gan wasanaethau tân ac achub yng Nghymru hanes o gyflawni. Maent wedi lleihau nifer y tanau a nifer y marwolaethau ac anafiadau o achos tân dros 50% ers datganoli'r cyfrifoldeb iddynt yn 2004. Mae ganddynt hanes hir o weithio'n rhanbarthol hefyd, gan weithredu felly ers 1996. Yn hynny o beth, maent eisoes yn enghraifft o'r dull eang y mae'r Papur Gwyn hwn yn ei gynnig ar gyfer gwasanaethau Awdurdod Lleol eraill.

Fodd bynnag, nid yw trefniadau llywodraethu a chyllido Awdurdodau Tân ac Achub yn sicrhau digon o atebolrwydd, er enghraifft, nid yw arweinwyr Cyngor ac aelodau cabinet yn aelodau gan amlaf. Hefyd, nid yw swyddogaethau gweithredol a swyddogaethau craffu wedi'u gwahanu a chaiff cyllidebau eu gosod heb unrhyw her neu reolaeth allanol ffurfiol.

I unioni hyn ac i sicrhau bod gwasanaethau tân ac achub yn cael eu hintegreiddio'n briodol â gwasanaethau rhanbarthol eraill, cynigir bod Awdurdodau Tân ac Achub yn newid eu trefniadau llywodraethu fel bod eu haelodaeth yn debyg i aelodaeth Cyd-bwyllgorau Llywodraethu, a bod cyllidebau'n cael eu pennu'n gyfunol trwy gytundeb. Ni fyddai hyn yn newid rôl, nifer na ffiniau Awdurdodau Tân ac Achub, na'u bodolaeth fel sefydliadau ar wahân sydd â'r grym i gyflogi staff, gwario arian a chyflawni swyddogaethau ar eu liwt eu hunain.

Fel rhan o'r Bil newydd, cynigir na fydd Mesur Llywodraeth Leol 2009 yn gymwys bellach i Awdurdodau Tân ac Achub o'r un dyddiad ag Awdurdodau Lleol. Ni fyddant trefniadau gwella a pherfformiad newydd sydd hamlinellu ar gyfer Awdurdodau Lleol yn berthnasol iddynt. Cynhelir ymgynghoriad llawn maes o law ar y trefniadau llywodraethu, cyllido a rheoli perfformiad newydd ar gyfer Awdurdodau Tân ac Achub."

O ystyried yr uchod, rydym yn disgwyl i ddogfen ymgynghori gael ei chyhoeddi eleni a fydd yn ystyried y materion ac a fydd, mae'n debyg, yn golygu newidiadau sylweddol yn y ffordd y mae Awdurdodau Tân ac Achub yn cael eu rhedeg.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL AWDURDOD TÂN AC ACHUB GOGLEDD CYMRU 2016/17

Cynllun Gweithredu Datganiad Llywodraeth Blynyddol 2016/17 – Camau Newydd ar gyfer 2017/18:

Amcan	Nod	Canlyniad	Pwy sy'n gyfrifol	Dyddiad y disgwylir cwblhau
Arolygu'r gofrestr asedau a sicrhau bod systemau cadarn yn bodoli i sicrhau bod yr holl wybodaeth berthnasol yn cael ei chofnodi.	Gwella adrodd ariannol a'r amgylchedd rheoli ariannol. Rheolwyr Adrannol i'w briffio'n llawn ar y gofynion. Sicrhau dosbarthu asedau yn gywir.	Sicrhau bodloni agweddau ansoddol a mesurol Côt Ymarfer ar adroddiadau cyfrifeg ac ariannol Awdurdod Lleol.	DCFO	Mawrth 2018
Datblygu gwybodaeth y weinyddiaeth newydd	Aelodau'r Awdurdod i gael eu briffio'n llawn ar y materion perthnasol. Swyddogion ac aelodau i fod yn ymwybodol o'r protocol aelodau/swyddogion ac i gydymffurfio â'r protocol. Bydd sesiwn gynefino lawn i'r aelodau – caiff ei ailadrodd fel y bo'r angen a bydd disgwyl i'r aelodau fynychu	Trosoglwyddo'r arweinyddiaeth yn effeithiol o'r hen weinyddiaeth i'r weinyddiaeth newydd	Prif Swyddog Tân, gyda chymorth y Clerc a'r Trysorydd	Medi 2017
Posibilrwydd o nifer sylweddol o aelodau newydd	Darparu hyfforddiant effeithiol i'r holl aelodau; egluro swyddi a chyfrifoldebau	Fel uchod	Prif Swyddog Tân	O Fedi 2017 hyd at Ebrill 2022
Adolygu diwyg papurau'r Awdurdod	Gwella eglurder a phroses y polisi asesu effaith	Cyflwyniad gwella a phapurau cyson ar gyfer yr Awdurdod	Rheolwr Cynllunio Corfforaethol	Mawrth 2018

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL AWDURDOD TÂN AC ACHUB GOGLEDD CYMRU 2016/17

Gwella'r modd y mae prosiectau'n cael eu hadolygu ar ôl eu rhoi ar waith	Gwella dysgu	Cyflawni prosiectau'n wella	DBST	Mawrth 2018
Adnabod arbedion/prosiectau ar gyfer y Strategaeth Ariannol Tymor Canol.	Arolygu'r gyllideb referniw i adnabod arbedion a monitro effaith prosiectau ar arbedion yn y dyfodol	Gwell cadernid ariannol i liniaru gostyngiadau cyllid yn y dyfodol	Gweithgor Gwella	Hydref 2017
Safonau'r Iaith Gymraeg	I sicrhau cydymffurfio gyda'r safonau a'r arweiniad perthnasol	IGwell cyflenwad gwasanaeth ac ymgysylltiad gyda chymunedau	Rheolwr Cyfathrebu Corfforaethol	Mawrth 2018

7.0 Crynodeb o Sicrwydd

Llywodraethu da yw sylfaen y gwaith o ddarparu gwasanaethau o safon sy'n diwallu anghenion yr holl randdeiliaid, ac mae'n hanfodol er mwyn dangos bod arian cyhoeddus yn cael ei wario'n dda. Yn seiliedig ar yr adolygiad, yr asesiad a'r gwaith monitro parhaus a wnaed yn ystod 2016/17, rydym o'r farn fod trefniadau llywodraethu da yn eu lle, bod y systemau allweddol yn gweithredu'n iawn ac nad oes unrhyw dystiolaeth o wendidau sylfaenol mewn rheolaeth. Fodd bynnag, ni all yr un system reolaeth ddarparu sicrwydd absoliwt yn erbyn camddatgan na cholled. Yn seiliedig ar y gwahanol sicrwydd a roddwyd, bwriad y datganiad hwn yw rhoi sicrwydd rhesymol fod trefniadau llywodraethu corfforaethol boddhaol yn eu lle a'u bod yn gweithio'n effeithiol.

Dros y flwyddyn nesaf, rydym yn bwriadu cymryd camau i fynd i'r afael â'r materion uchod i wella rhagor ar ein trefniadau llywodraethu. Rydym wedi ein bodloni y bydd y camau hyn yn ymdrin â'r angen i gael y gwelliannau a nodwyd yn ein hadolygiad o effeithiolrwydd, a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Llofnod:
(Prif Swyddog Tân) 2017

Llofnod:
(Cadeirydd ATAGC) 2017